

4 grudnia - Barbórka

Barbórka - tradycyjne górnicze święto, obchodzone 4 grudnia, w dniu św. Barbary z Nikomedii - patronki trudnej pracy i dobrej śmierci, w tym wszystkich związanych z wydobywaniem paliw kopalnych, a także marynarzy, rybaków, żołnierzy i kamieniarzy.

Św. Barbara była córką Dioskura z Heliopolis. Ojciec wysłał ją na naukę do Nikomedii, gdzie zetknęła się z ideą chrześcijaństwa. Pod wpływem filozofa Orygenesusa z Aleksandrii przyjęła chrzest i złożyła ślub czystości. Dowiedziawszy się o tym, ojciec uwięził ją w wieży, ale ponieważ to nie poskutkowało, zaprowadził ją do sędziego i oskarżył. Sędzia poddał Świętą torturom, aby na koniec ściąć ją mieczem. Wykonawcą tego wyroku miał być ojciec Barbary, który podobno ledwie odłożył miecz, zginął rażony piorunem. Barbara poniosła męczeńską śmierć ok. 305 roku.

Kult św. Barbary szybko rozpowszechnił się zarówno na Wschodzie, jak i na Zachodzie. Żywoty jej ukazały się w języku greckim, syryjskim, koptyjskim, ormiańskim, chaldejskim, a w wiekach średnich we wszystkich językach europejskich. W wieku VI cesarz Justynian sprowadził relikwie św. Barbary do Konstantynopola. Stąd w 1202 roku zabrano je do Wenecji, a następnie do pobliskiego Torcello, gdzie znajdują się w kościele św. Jana Ewangelisty.

Początkowo dzień Św. Barbary był **wyłącznie świętem religijnym**. Już w średniowieczu, w dniu tym nie wolno było pracować, a od 1800 roku wprowadzono w Europie specjalne, związane z dniem 4 grudnia zwyczaje. Jednym z nich było zrywanie gałązek wiśni lub forsycji, zwanych gałązkami św. Barbary. Miały one oznaczać dobrobyt, były także oznaką bliskiego ślubu lub nadziei na zamążpójście. Do innych tradycji należało np. ofiarowywanie górnikom tzw. chleba świętej Barbary, wypiekanego z ciasta piernikowego czy zapalanie w sztolniach światła, mającego chronić pracujących pod ziemią przed nagłą śmiercią.

Również w Polsce kult św. Barbary był zawsze bardzo żywy. Już w modlitewniku Gertrudy, córki Mieszka II, w XI w., święta ta wspomniana jest pod datą 4 grudnia. Pierwszy kościół ku jej czci wystawiono w 1262 r. w Bożyniewie koło Środy Śląskiej. Poza Polską św. Barbara jest darzona wielką czcią także w Czechach, Saksonii, Lotaryngii, południowym Tyrolu, a także w Zagłębiu Ruhry. W Nadrenii uważana jest za także za towarzyszkę św. Mikołaja, która obdarowuje dzieci prezentami.

Barbórka, jako święto górników, **pojawiła się na ziemiach polskich w XVIII wieku**. Pierwsze uroczystości związane z tym świętem organizowano w okręgu wydobywania rud ołowiu-srebrowych w Tarnowskich Górach.

Wówczas to górnicy w odświętnych mundurach spotykali się na uroczystej mszy świętej. Nabożeństwo odprawiane było najczęściej na terenie kopalni, przy figurze Św. Barbary. Od XIX wieku po zakończonej mszy, przy akompaniamencie orkiestry, maszerowano ulicami miasta oraz przez teren kopalni, by zakończyć swoją trasę przed siedzibą dyrekcji zakładu. Tam odbywała się uroczysta akademicka, podczas której przełożeni dziękowali za pracę w tak trudnych warunkach, a także za wkład w rozwój kopalni.

Także dziś obchody Barbórki rozpoczynają się mszą świętą. Po jej zakończeniu orkiestra górnicza przechodzi przez dzielnice miasta zamieszkałe przez górników. Bardzo często organizowane są także spotkania, akademie, koncerty i tzw. karczmy piwne - zwyczaj wprowadzony w Polsce dopiero w latach 80-tych XX wieku, a od lat 90-tych XX wieku również „comby babskie”, czyli barbórkowe imprezy dla kobiet.